

"DEN EHWE MORT BIJ TSIN TSAOCOBS EN 'T BEVERHOUTPLEIN" (vervolg en slot)

Laten we echter terugkeren naar Sint Jacobs. In een variaatje, dat me twintig frank kostte, vond ik op een dag een klein dun boekje "Een hoekje van Zuid-Vlaanderen" (14). Daarin is er o.m. sprake van Oudenaarde: "Een Oudenaardsch tapijtwever, Jan Gobeels genoemd, vestigde zich te Parijs en gaf zijn naam aan de befaamde Gobelins; Hendrik IV haalde uit Oudenaarde werklieden, die de tapijtnijverheid naar Frankrijk overbrachten".

Ook Leupegem en Kerselaar komen erin aan bod: "Een der geliefkoosde uitstappen der Oudenardisten is de wandeling naar Leupegem waar liefhebbers van een lekker brokje in de oude gekende "STER" goed kunnen bediend worden. Versterkt, door een glas Oudenaarsch bier verfrischt, kan men dan gerust den Edelare-berg langs den steenweg van Geeraardsbergen beklimmen. De top ervan bereikt 85 meter." Zo'n hoogte valt natuurlijk niet te onderschatten...

"Het is klaar weder, Noord-Oostwaarts bemerkt men aan de gezichtseinder op ruim vijf uren afstand, de torens van Gent..."

"Sottegem" waar de gekende volkskundige Renaat Van der Linden woont, "werd in 1452 tijdens de Gemeente-oorlogen door de Bastaard van Bourgondië en de Heer van Estampes verwoest", zo zegt Sanderus.

In het boekje "Een hoekje van Zuid-Vlaanderen" lezen we nog: "Tien minuten verder de vermaarde kapel van O.L.V. Van Kerselaar, waarheen in de bloeiende meimaand duizenden bedevaarders, doch ook kermisliefhebbers trokken.

Een paar strofen van een lief gedicht mijns vriend Richard de Marcelle, geven goed een indruk weder welke men daar in de novenen dagen opdoet":

"Plechtig ruischen de orgeltonen
Zangen galmen schoon en hel
Geurig stijgen wierookgalmen
In de Kerselaar-kapel"

Vermits ik nogal wat Mariabeelden en prentjes, die O.L.Vr. voorstellen, verzameld, interesseerde mij dat stukje over O.L.Vr. van Kerselaer ten zeerste.

Verder lees ik nog:

"En buiten op het plein, vóór het Kerkje, daar schreeuwen duizenden stemmen:
Uit heel de kramerij

Koopt peperkoek, Koopt peperkoek

Nen "Kersenkrans", Komt bij"

Ziezo, we zijn bij de peperkoek aangeland. Over de "lekkerkoeke" of "lekkerkoeke", zoals men in Gent zegt, zullen we het straks uitvoerig hebben.

Maar even dit nog. Men verkoopt op de Oude Markt zelfs gewijde voorwerpen. Is dat geen Simonie? In een kraam heb ik ook een kazuifel, een stola en zelfs een soutane gevonden. Ik heb er zelfs een stuk van een Communiebank zien staan. Ik heb twee mooie eiken bidstoelen kunnen bemachtigen. Boven een ervan hangt een zeer mooie reproductie van de gekruisigde Christus van Albert Servaes (1919) in houtskool, een aangrijpend werk, dat op expressieve wijze het lijden weergeeft. Telkens ik het zie denk ik aan de Kruisweg van Alb. Servaes in de Abdij van Orval.

Was het niet voor die tekening staande dat Richard Minne eens zegde: "O, goedertierenheid, die nog een galg en drie spijkers vond voor mijnen balg."

We legden ook de hand op een vijftiental nummers van de "JOURNAL DES FLANDRES", Juni-Juli 1831, gedrukt te Gent, Imprimerie d'Edm. Beaucarne, daarna R. Lippens Imprimerie, rue Près St. Bavon n° 16". (15)

Er wordt daarin verslag uitgebracht over de zittingen van het Nationaal Congres. Het blad bevat interessante gegevens over de toestand in Gent en in andere steden. Er wordt melding gemaakt van incidenten die zich op 13 juni 1831 voordeden te Gent tussen Patriotten en Orangisten, waarbij de politie, onmachtig, beroep moest doen op de gewapende macht.

In het nr. 168 van de "JOURNAL DES FLANDRES" staat op blz. 4 volgende aankondiging: "Door het Ministerie van den Notaris CORNELIUS EVIT, ter verblyfplaats der Stad Aelst; Noord Wyk, zal er openbaerlyk verkocht worden: Eersten Koop, Eenen schoonen STEENEN OLIE WINDMOLEN, hebbende twee geterraste Olieputten, alle zyne noodige Gereedschappen, met den Grond daeraen, zoo alle zulks gestaen en gelegen is te Aelst, buyten de Nieuwstraat of Ghendschepoort, gehuchte Siesegem.

Tweeden Koop: Een WOONHUYS, gestaen en gelegen tegen gezeyden Wind-

molen, met den Grond daer aen, palende oost en west Judocus Hendrickx, zuyd den weg naar Meire en Erpe, noord den voorgaenden koop. Alle gebruykt door den eygenaer Judocus Hendrickx, olieslager".

Maar iets anders. Op zekere dag vond ik zeer toevallig op de bodem van een grote kartonnen doos, een klein blauw boekje getiteld: "Recueil de Chansons populaires" door een zekere J. Bertrand (16). Het bevat zesenvijftig liederen, geschreven in het dialect van CHARLEROI "Aux 100.000 Chansons E.V. Pasque, éditeur, 3-5 (Passage de la Bourse Charleroi)", Prijs 2,75 Fr. (Fig. 7) (Fig. 8) (Fig. 9).

Deze "Recueil" interesseert ons omdat een van de liedjes betrekking heeft op een peperkoekhandelaar: een zekere PITRE VAN DEVÉ.

De toevoeging van "Boer in Coup" geeft duidelijk te kennen dat die Van Devé de reputatie genoot van iemand die graag een glazeke dronk. Met "Pitre wordt hier zeker "Pieter" bedoeld. Het Franse "pître" betekent in het Nederlands: "hansworst", "paljas" maar dat wordt, zoals men ziet, anders geschreven.

De vraag is echter: wie is die "Pitre van Devé"? Hij was een handelaar in peperkoek. Verder is hij ons niet bekend. Ik informeerde bij de grote specialist terzake Renaat Van der Linden maar die wist het evenmin. Het was in elk geval een Gentse handelaar, die naar Charleroi trok om zijn waar aan de man te brengen en er reclame voor maakte.

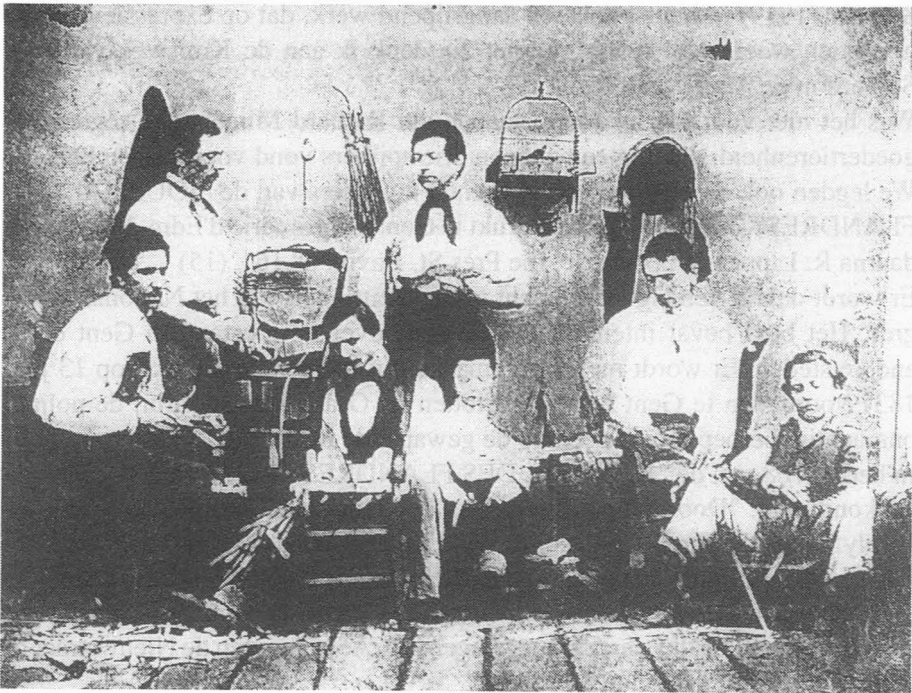

Fig. 7. Jacques Bertrand - groepsfoto.

JACQUES BERTRAND

Né à Charleroi le 18 Novembre 1817
y décédé le 30 Juillet 1884
Précurseur de la littérature wallonne.
auteur d'innombrables chansons, dont
« El quézène au Mambourg »
« El ducasse du Bos »
« Sintéz come ém' cœur bat »
« Skeûjèz i' feu, Zabèle »
etc..., etc...

La plaque ci-contre, offerte par
l'A. L. W. C., a été apposée sur la
façade de sa maison natale, rue G.
Nalinnes, et inaugurée le 15 juin 1924.

Pays de Charleroi

REFRAIN :

Pays de Charleroi,
C'est toi que je préfère !
Le plus beau coin de terre,
A mes yeux, oui, c'est toi ! (bis)

I

J'ai de maintes cités
Contemplé les merveilles,
Leurs palais tant vantés
Aux splendeurs sans pareilles.
De ces beaux monuments
Admirant la structure,
Je regrettais nos champs
Et leur verte parure
Qu'annonce le printemps.

II

Sous des prés verdoyants
Que la Sambre caresse,
Sous des bosquets riant
Pleins de chants d'allégresse,
Gît le sombre charbon,
Ce pain de l'industrie,
Que le mineur wallon,
Si cher à la patrie,
Extrait du puits profond.

III

J'aime les hauts-fourneaux
Flamboyant dans la brume,

Et le bruit des marteaux
Résonnant sur l'enclume.
J'aime ces travailleurs
Animant nos rivages
Et le chant des mineurs
Egayant nos villages
Après leurs durs labeurs.

IV

La nuit, j'aime ces feux
Près de chaque houillère,
Et quand l'éclair joyeux
Jaillit des fours à verre,
Verrier, à leur clarté,
J'admire ton courage.
Tu sais avec fierté
Egayer ton ouvrage
D'un chant de liberté.

V

J'aime à voir réunis
Au jour de la quinzaine
Les enfants du pays
Buvant à chope pleine.
La bière coule à flots
Pétillante et mousseuse.
J'aime le bruit des pots
Et la chanson joyeuse
Qui fait dire aux échos :

Jacques BERTRAND

Fig. 8. Jacques Bertrand - Pays de Charleroi.

RECUEIL
DE
CHANSONS POPULAIRES

PAR
J. Bertrand

PRIX : 2 FR. 75

AUX 100.000 CHANSONS

E. V. PASQUE, ÉDITEUR
3-5, PASSAGE DE LA BOURSE
CHARLEROI

DUBUCS, NAMUR

Fig. 9. Recueil de Chansons Populaires - Jacques Bertrand.

Hier volgt dan de tekst van het lied:

1er Couplet

Je suis venu de Gand
Avec em'pain d'épice
Bon marché ze le vend
Au pauvre et au rice
Vois 'n fois c'est de blanc
Tiens por in franc
ça c'est pas cère
Bon pour boire in verre
Deux por in d'mi franc

2me Couplet

Garçon qui veut sarmer
Un zeune fillette,
Te faut pour commencer
Le soir en cacette
Donner pour cadeau
Un gros morceau
De m' pain d'épice
Ou bien de saucisse
ça c'est cor plus bon (Ref.)

Refrain

Tiens voilà pour quat' sous
Prend cor in plaquette
Venaye accouraye tous,
C'est un bon recette
Pour l'sien qui sait pas
Allaye d'en bas
La çose est sure
Il ira plus dure
Pour faire caca

3me Couplet

Quant el grand Carles- Quint
quet l'Gantois vénère
Etail par trop taquin,
On dit que s' ma mère
Pour el rapaizé
L' faisait manger
D'em pain d'épice
Lui, tout son délice
C'était d' s'en bourrer

4me Couplet

On finira zamais
D'canté l'pain d'épice,
C'est blanc, c'est bon, c'est frais.
Ya plus d'un nourrice
Il donne pour bibron
A s'nourisson,
Pour qu'il soit çase
Il fait plus tapaze
Trouvant ça trop bon (Refr.)

In het eerste couplet vertelt Pitre Van Devé dus dat hij van Gent komt met een peperkoek (in het Gents ook "lekkerkoekee" geheten) en dat hij die goedkoop aan de man brengt, aan arm en rijk: "kijk ne kier hier" zegt hij "kom ne kier hier"; ziezo voor één frank, dat is niet duur, goed om een glas te drinken, twee voor een halve frank.

De tekst van het Refrein luidt als volgt:

Wel voilà voor vier cens,
Neem maar een schelle
Komt, komt allen toegelopen
het gaat om een goed recept
Voor de hond die niet meer naar achter kan gaan
Een zaak is zeker
Het zal harder zijn als hij "caca" doet.

Uit de tekst van het refrein kunnen we verschillende zaken afleiden: eerst en vooral, vermits een peperkoek één frank kost en een schelle vier cens, mogen we dus aannemen dat er toen vijftientig schellen waren in een peperkoek; wat hedendaags meestal nog het geval is, ten minste als het om een gesneden peperkoek gaat. Ten tweede, de auteur denkt ook aan de gezondheidstoestand van de hond.

In het tweede couplet gaat J. Bertrand een meer idyllische weg op. Hij zegt namelijk: een jongen, die een meisje wil "charmeren", moet haar om te beginnen 's avonds in den duik een groot stuk peperkoek ten geschenke geven maar het wordt nog erger want hij voegt eraan toe: ofwel een stuk worst, dat is nog veel beter.

In het derde couplet wordt Pitre Van Devé weer ernstiger en gaat hij resoluut de historische toer op. Hij zegt immers "wanneer de grote Keizer Karel, die door elke Gentenaar wordt vereerd, al te lastig werd, deed zijn moeder hem, om hem tot rust te brengen, peperkoek eten en was het zijn lust er zich vol mee te proppen. Zijn vader, Filips de Schone moet daar zeker van op de hoogte geweest zijn maar die had waarschijnlijk andere katten te geselen; of zijn zuster Maria van Hongarije ook "lekkerkoeke" te eten kreeg, weten we niet met zekerheid maar er is toch wel veel kans voor.

Wanneer men in Gent, in het jaar 2000 de vijfhonderdste verjaardag van de geboorte van Keizer Karel herdenkt, zou men er toch goed aan doen om dat blijkbaar belangrijke element in de voeding van den Keizer even in herinnering te brengen.

We menen, dat Pitre Van Devé toch wat te ver gaat. Immers niet alle Gentenaars vereren Keizer Karel. Er zijn er heel wat die aan hem een slechte herinnering bewaren. De sancties die hij Gent en de Gentenaars oplegde, liggen velen nog zwaar op de maag. Om aan zijn plagerijen een einde te stellen had men hem toen beter een peperkoek gegeven maar men heeft het elders gezocht. De geschiedenis neemt geen keer.

De Heer Renaat Van der Linden schrijft, dat Filips de Goede, Hertog van Boergondië, omstreeks 1450 in Kortrijk vertoefde en er lekkere peperkoek verorberde. De Kortrijkse bakker, die hem vervaardigde werd meegenomen naar Dijon als "épicier" ("valet de chambre").

Vermits Karel V als een Boergondische vorst werd opgevoed, onder de leiding van leden van de hoogste adel uit onze gewesten en de hertog van Boergondië de Kortrijkse bakker meenam die de lekkernij vervaardigde, is het dus niet te verwonderen dat Karel V als kind de lekkernij kreeg.

Voorts nog dit, Keizer Karel zou tegen de Franse Koning Karel I gezegd hebben: "Je mettrais Paris dans mon Gandt" maar of hij hem ook gesproken heeft over de Gentse "lekkerkoeke" is niet bekend. Tussen Vorsten wordt soms over zaken gesproken waarover de best ingelichte geschiedschrijver, laat staan de gewone sterveling, niets weet.

Het vierde couplet laat aan duidelijkheid niets te wensen over.

Pitre Van Devé is formeel. Men zal nooit ophouden de lof te zingen van de peperkoek: het is goed, het is fris. Meer dan één voedster geeft hem aan haar zuigeling opdat hij braaf zou zijn. Die maakt dan geen lawaai meer want hij vindt het ding te goed. Daarna volgt het refrein.

Blijft dan nog altijd de vraag: Wie was die Pitre Van Devé? We bekennen zeer oprecht dat we het antwoord schuldig blijven. Toch zullen we alles in het werk stellen om het nog te achterhalen.

Uit de documentatie, die de Culturele Diensten van de Stad Charleroi ons lieten geworden, leren we terloops ook dat in 1877 in België de eerste pogingen van koorzang zonder begeleiding ondernomen werden. Ze waren beslissend en men zag in de daarop volgende jaren in ons land talrijke zangmaatschappijen ontstaan. In 1841 telde België, volgens dezelfde bron, 60 dergelijke maatschappijen, verdeeld als volgt: Oost-Vlaanderen: 30; West-Vlaanderen: 3; Henegouwen: 12; Luik: 3; Luxemburg: 2; Brabant: 6; Antwerpen: 4.

In voornoemde nota van de Culturele Diensten van de Stad Charleroi wordt ook gezegd: "c'est dans un petit livre de circonstance que Jacques Bertrand publie sa première chanson: "Les petites misères de Mme Chouflot". Daarmee wordt allicht bedoeld: "Le Recueil de Chansons Populaires" waarover we het gehad hebben.

Toch menen we te mogen zeggen dat het lied "Pitre Van Devé Boer in Coup" thuis hoort in de galerij van wetenswaardigheden over de peperkoek. Maar dat we bij Keizer Karel zouden terecht komen, dat hadden we werkelijk niet verwacht.

Heeft Caesar ooit peperkoek aangeboden aan Cleopatra? We zullen het meer dan waarschijnlijk nooit weten. De vraag blijft ons evenwel bekommeren. Heeft Caesar ons in de "De Bello Gallico" immers niet de dappersten aller Galliërs genoemd en dat laat ons toch niet koud...

Ik bewaar een mooie herinnering aan mijn kinderjaren: natuurlijk de dag van Nieuwjaar toen ik met een lekkerkoek, "eentje met suiker op en een mooi lintje er rond, vergezeld van mijn ouders, naar St. Amandsberg trok om mijn "meetse" en mijn "peetse" mijn "nieuwjaarswensen" aan te bieden en mijn "Nieuw-

jaarsbrief" voor te lezen. Ik kreeg een taske chocolade en een boterkoek, later een "kriekske in jenever" en ook mijne "nieuwjaar". Op den hoek van de "Brunorotte" was er een bakker die Gentse "mokken" verkocht, wat verder een winkeltje waar ge "Zantjes Waole" kon krijgen; op den hoek, aan den "Dendermondse steenweg de "Café van Alexanderke", die kampioen van België geweest is.

Maar laten we terugkeren tot de grond van de zaak. Wat me toch verwondert is het feit dat men er niet aan denkt om in het jaar 2000, naar aanleiding van de herdenking van de 500ste verjaardag van de geboorte van Keizer Karel, "een revue" te maken aan hem gewijd, en die in de Minard zou kunnen opgevoerd worden. Er zou waarschijnlijk veel volk komen naar kijken. De bewoners van de "Charlakeinstraote" zouden vermindering kunnen krijgen.

We keren echter terug naar "den ehwe mort". Ik deed er nog twee andere interessante vondsten. De eerste, die me slechts tien frank kostte, was het nr 3 in de Reeks "Cultuur en Wetenschap": "De Taal der Vlamingen" door J. Vercoullie (17), die destijds in de Drabstraat woonde, waar aan het huidig nr 59 een gedenkplaat hangt die eraan herinnert dat hij er verbleef en werkte. Er mag terloops worden aan herinnerd dat, hoe zonderling het ook moge klinken, onenigheid heeft bestaan over de juiste schrijfwijze van de familienaam van deze taalgeleerde: Vercoullie of Vercouillie. Beide schrijfwijzen werden door mekaar gebruikt.

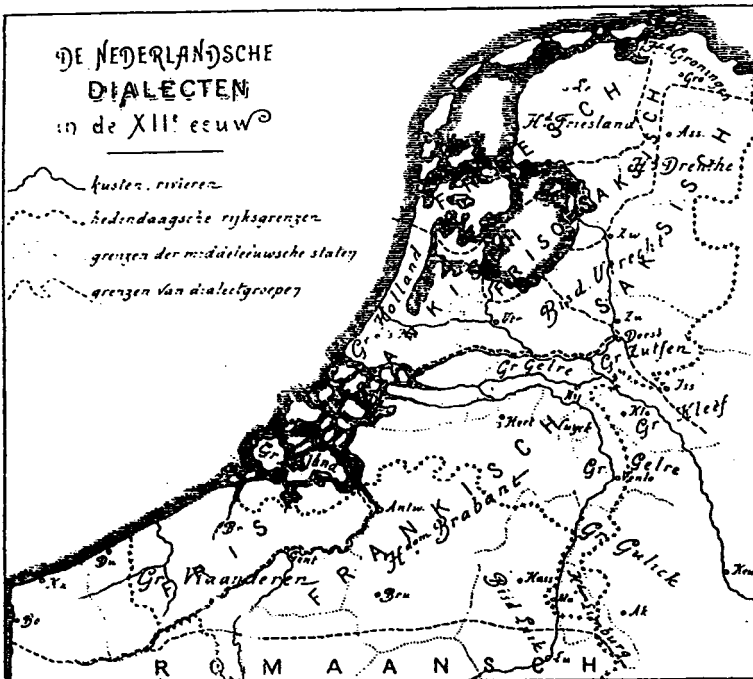

Fig. 10. Dr. J. Vercoullie: De Taal der Vlamingen - Nederl. Dialecten.

"De Taal der Vlamingen" is een onderdeel van "Vlaanderen door de Eeuwen-Heen", I.

Het is een interessant werk, niet te verwonderen als men weet wie Dr. J. Vercoullie was. Het handelt over de dialecten en bevat o.m. een landkaart: "De Nederlandsche Dialecten in de XIIe eeuw" (17) (Fig. 10).

Er komt ook een afdruk in voor van het Titelblad van de eerste jaargang van de "Annales du Comité Flamand de France".

De auteur schrijft ook nog dat Karel De Groote, overleden in 814, een Franckische spraakkunst maakte en de overoude barbaarse gezangen, die de daden en oorlogen der oude koningen bezongen, opgeschreven heeft (zie Kurth, *Histoire politique des Mérovingiens*, 1893).

Een andere vondst betrof: "Vlaemsche Mengeldichten" van J. Reniers (1843) waarin o.m. het gedicht voorkomt: "De Tael is Gantsch Het Volk", waaruit ik de volgende verzen aanhaal:

"De tael is gantsch het volk zal ook mijn zinspreuk zijn
Mogt steeds de moderspraak op onzen bodem bloeien
Zich koest'rende in 't genot van eendragte zonnenschijn
En uitheemsch taelgezwets uit onze palen roeijen"

Verder is er ook het gedicht "By Hét Vlaemsche Feest", na het sluiten van het Taelcongres te Gent in 1841, dat als volgt eindigt:

"De tael is gantsch het volk, - O broeders hand aan hand!
Laat ons voor 't eerst kleinood noch moeit', noch arbeid sparen;
Schoon de sterling haar glans begrimt met hoon en schand'
Spyts lot en tyd, te saem tot in den dood gevaren, voor tael en vaderland"

Ik heb er vroeger reeds melding van gemaakt, dat er in de gedenkbladen van Willem Rogghé sprake van is dat het Willemsfonds rond 1852 een groot huis huurde op de Poel op welks erf het een feestzaal liet bouwen. De "Tael is gantsch het Volk" verliet het "Hotel Kortrijk" en huurde een bovenzaal van het nieuw lokaal voor het Willemsgenootschap.

In het boekje komen er ook enkele interessante "Aantekeningen" voor:

nr. (1) Mecenen: "Beschermers der kunsten en wetenschappen, met zinspeling op Mecenas, gunsteling van Keizer Augustus, bijzonderen voorstander der geleerden.

nr. (7) Jansenius (Cornelius), schrijver van verscheide zeer geachte theologische werken, was opvolgelyk pastor van Sint-Martens-kerk te Kortryk leeraar in de godsgeleerdheid, te Leuven, maakte deel uit van de kerkvergadering van Trenten en stierf bisschop van Gent, in 1576.

nr. (24) Vaneick (Jan) bygenaemd, Jan van Brugge, beroemd schilder en scheikundige, bloeide in het begin der vyftiende eeuw. Zyn eerste tafereel in olieverf geschilderd, wierd aangeboden aen Alphonsus I, koning van Napels, die het met veel genoegen ontving.

Van Hubert Van Eyck is er geen sprake. Toch nogal eigenaardig als men bedenkt dat "Het Lam Gods" het werk is van Jan en Hubert Van Eyck. Van dat werk wordt niet eens melding gemaakt. Maar ja, wat wilt ge? Er was zelfs enige tijd geleden een Gentse dame, die me vertelde dat het vermaard kunstwerk, dat in de St. Baafskathedraal hangt, de Mona Lisa is van da Vinci (echt gebeurd). Er dient gezegd, dat de Mona Lisa tegenover de Eva van "Het Lam Gods" niet zo'n slecht figuur zou slaan maar het zijn toch twee verschillende types van vrouwen, ook al hebben ze beiden een dromerige blik. Het bewijst nogmaals dat er in onze stad mensen zijn, die onze eigen kunstchatten maar slecht kennen:

nr (25) Vanpoucke Karel, van Dixmude, maakte o.a. beroemde kunststukken, de borstbeelden van de koninklyke familie van Napels. In de domkerk van Gent ziet men de standbeelden van "de heylige Petrus en Paulus en het pronkgraf van den Bisschop van Eersel".

nr (25) Delvaux (Laurens), Gentenaar, verwierf veel roem door zyne kunststukken. De Domkerk te Gent is hem "haren schoonen predikstoel" verschuldigd. Hij overleed in 1771, oud zynde 63 jaar.

nr. (27) Romain (Franciscus), "monnik van het orden van den heylighen Dominicus: groot bouwmeester te Gent geboren in 1646. Hy wiert door Lodewyk XIV in Frankryk geroepen om de koninklyke brug, door den beroemden bouwmeester Gabriël aangeleid, te voltrekken, waarin hy volkomelyk slaegde.

nr. (27) Paschen (Hendrik): vlaemsch bouwkundige, deed, volgens zyn plan, de vermaerde beurs van Londen opbouwen.

nr. (28) Sanderus (Antonius) Gentenaar toevalliglyk te Antwerpen geboren, omhelsde den geestelyken staet en heeft een groot getal werken, zoo in ryme als in onryme, nagelaten. Zyne beschrijving van Vlaenderen wordt voornamelyk geacht.

Wijlen mijn echtgenote, Christiane Paelinck vergezelde mij op mijn tochten naar de oude markt. Ze verzamelde petroleumlampkes, olielampkes, vetlampkes, romans, vooral Engelse, kinderboeken, waaronder enkele oude en zeer mooie exemplaren. Sinds ze overleden is in Januari 1995 ben ik niet meer zoveel naar den oude markt geweest.

Gedurende zestig jaar is het een mooi verhaal geweest. Toch zijn er nog enkele zaken die ik hier zou willen vermelden. Gediend door het toeval begon ik ook boeken met vermeldingen van de naam van uitleenbibliotheken of van organisaties, die ze als gift schenken, te verzamelen. Zo bij voorbeeld: "The Butler's Story" door Arthur Train 1929 met de stempel "Loaned to the crew by The American Seamens Friend Society 550 West 20the Street New York, 11, NY" (19).

Een ander boek: "Heritage of the River" door Muriël Elwood (20): "This book is a gift from the Conrad Library open daily including Sundays Holidays Seamans Church Institute of N.Y. Atlantic Insurance Company".

Hoe komen zo'n oude boeken op de oude markt in Gent terecht? Het is niet uitgesloten dat vreemde zeelieden, die in de Gentse haven aanlegden, het boek in het tehuis voor zeelieden achterlieten.

Ik vond ook de catalogoog van de Vrijzinnige Werkmansbibliotheek Gent-Boerij n° 1 Lokaal Ons Huis Vrijdagmarkt (21), Bibliothèque ouvrière Gand nr 1, local "Ons Huis" Marché du Vendredi Catalogue Gent Volksdrukkerij Hoogpoort nr 29".

Een andere vondst was een Clubcodex Liederboek (22). SK Gent met binnenin een etiket "Studentenhuis de Hoeve St. Pieters Nieuwstraat 104 Gent". De Codex bevat een voorwoord tot de eerste uitgave. Getekend namens de Raad der Senioren, Rik Wyckmans Senior Seniorum van het S.K. Gent, historisch belangrijk: de organisatie van het Studentenleven te Gent.

Er komen in de Clubcodex veel liederen voor. Van peperkoek is er evenwel geen spoor te vinden.

Er wordt ook herinnerd aan een historisch feit, de inname van het Gravensteen door de studenten, jaren geleden. De tekst van het lied luidt als volgt:

1. Te Gent, de oude stede,
Daar lag het Gravensteen (bis)
Sinds eeuwen al vergeten
Verlaten en alleen (bis)
Tot plots studentenkeerlen
Belust op leute en lach (bis)
Met list de burcht veroverden
Zonder stoot of slag (bis)

Refrein:

Sputters van Vlaanderen: Gent brult van pret;
't Gravenkasteel door studenten bezet:
Ze zitten er binnen! Wie krijgt z'er uit?
Ze vrezen noch knuppel, noch water, noch spuit!
Belegeraars! Zo ge ten aanval wilt gaan;
Past op! past op! past op!
Voert hen aan!

2. 't Pandoerenheir, zeeghaftig
rolt ladders bij de muur (bis)
En neemt met waterlansen
De ruimte onder vuur (bis)
Maar appels, als granaten
Ontploffen op de grond (bis)
En 't slijmerig schroot zaait pletsend
Verwarring in het rond (bis)

Refrein

3. 't Studentengild verbeter,
Bedekt met stof en as (bis)
Verschoot zijn laatste appel,
Zijn laatste zode gras, (bis)
Toen was hun strijd gestreden...
Maar door de eeuwen heen (bis)
Zal Vlaanderen de lach herdenken
De slag om 't Gravensteen (bis)

Refrein

Fig. 11. Senioren Konvent Gent - Gravenkasteel.

Een trouwe weergave van het gebeuren vinden we in de tekening (Fig. 11). Ze laat aan duidelijkheid niets te wensen over.

Samen met die Clubcodex van het S.K. Gent vonden we ook de Codex van de Overkoepelende Studentenvereniging van de Universitaire Faculteit Sint-Ignatius te Antwerpen Unifac. Hij bevat een groot aantal mooie liederen waaronder het gekende "Gaudeamus Igitur" 1781 Christian Wilhelm Kindleben stud. theologie, Halle 1767; "Ry maar an"; "Zeg Kwezelke wilde gij dansen" en het gekende "We shall overcome".

Er is geen weg terug. We zijn oud geworden. We leven van herinneringen.

Ik blijf ook nog even staan bij het werk van Karel Van De Woestijne: "Het Bergmeer" (23) en lees het zeer mooie gedicht:

"Mijn God, gij ziet de zon die versmelt in mijn ogen
Gij ziet mijn open mond waaraan de hemel wacht
Gij ziet mijn tokkelende, bewogen
van sijpelenden sterren-nacht.
Mijn dagen zijn voldaan; verlangen is gebleven.
Gij ziet mijn heele lijf geschokt van hopen de ijlt.
Een roef bewaart mijn slaap; maar oude droomen leven
waarin mijn veiligheid verijlt."

Ik vond ook nog tussen een hoop broel een klein en oud documentje van de "Neeringe van de Wijnmeters" als volgt gesteld (Fig. 12):

"N^o Ontfaen als Gefwoornen van de Neeringe van de Wynmeters defer Stadt Gendt, uyt de handen van de Somme van TWINTIG SCHELLINGEN GROOTEN over den Koop van Vrydom van de voornoemde Neeringe, mitsgaders twee Schellingen grooten over 't Recht van den Knape van de felve Neeringe t' Oirconden defer".

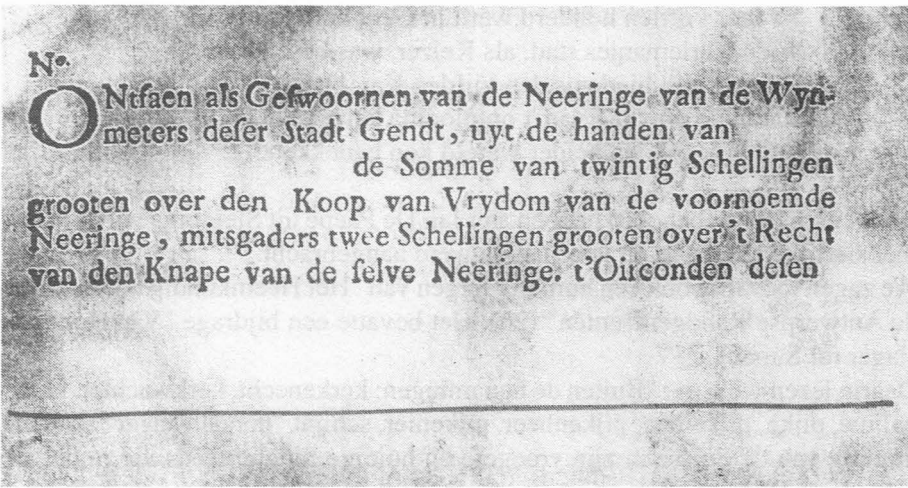

Fig. 12. "Neeringe van de Wynmeters deser Stadt Gendt.

Zij die beweren dat er op "den ehwe maort" niets interessants meer te vinden is, vergissen zich schromelijk.

Er zijn nog altijd vondsten te doen maar het wordt met de dag moeilijker want er komen steeds meer amateurs en veel zolders zijn door de brocanteurs leeg gehaald. Toch mag men de moed niet laten zakken. Een goede raad, wacht tot het einde van de markt wanneer de marktkramers hun spullen bijeenpakken. Snuffel dan goed tussen de overschot en uw geduld zal waarschijnlijk beloond worden. Zo vond ik ook nog een werkje getiteld: "Folklore en Onderwijs" door Prof. De Keyser, Hoogleraar te Gent (24), in de reeks "VOV", Vlaamsche Opvoedkundige Vereniging". We lezen op blz 47: "Onder de kinderspelen komt het koopmotief voor. De Germanen hebben roofhuwelijk en koophuwelijk gekend. Het roofhuwelijk is eigen aan nomadische stammen, die hoofdzakelijk van de jacht leefden. Landbouvolken integendeel geven de voorkeur aan koop. Wat een rechtsbeginsel veronderstelt, gesteund op onderling akkoord van de partijen: de vader en de huwelijkskandidaat." (Folklore en Onderwijs: Prof. Dr. P. De Keyser: De Sikkel). Het vroeger algemeen bekende kinderlied: "Mijn schuun kastiel", is zulk een verdoezeld koophuwelijklied. Eigenlijk is het een roldans.

Een andere vondst op den "ehwe maort" was het boek "Galerij van Vaderlandse Tafereelen, opgehangen rond de Wieg van P. P. Rubens "door L. De Koninck (25). Op het schutblad stond er een met de hand getekende landkaart met o.m. het Caucasusgebergte, Teheran, Ispahan, Turquestan, het gebied van de Steppen, Bombay, Afghanistan, Jerusalem, de Perzische golf.

Het boek is een hulde aan de nagedachtenis van "Den Hoogachtbaren Heer J.C. VAN PUT, Oud-Burgemeester van Antwerpen, Commandeur der Orde van den H. Gregorius Den Groote (overleden te Antwerpen op 7 Juni 1877)".

We lezen er o.m. het volgende:

" 't Jaer vijftien honderd werd in Gent het kind geboren
Wien Karlemanjes stad, als Keizer, was beschoren
Dien de geschiedenis den vijfden Karel heet;
Die in de omvang van 't ontplooid keizerskleed
De halve ronden beider wereld kon bedekken."

Het boek moet toebehoord hebben aan Jan De Paepe uit Sleidinge wiens naam met sierlijke letters op de voorpagina werd aangebracht.

We zagen toevallig ook een nummer liggen van "Het Heemkundig boekje voor de Antwerpse Randgemeenten" (26). Het bevatte een bijdrage "Van Hondenslager tot Suisse".

Daarin lezen we o.m.: "Buiten de benamingen: kerkenecht, kerkwachter, kerkbaljuw, pijke, pijkeman, pijkenheer, pijkenier, schijnt "hondenslager" als aanduiding van de Suisse in zijn vroegere en huidige functie reeds ver in de geschiedenis terug te gaan.

De meesten onder de lezers kennen zeker de "Suisse", gekleed in uniform, met steek, staf, hellebaard of degen; een bandelier om de borst, de naam der parochie aan de ene zijde en de woorden "Eerbied in Gods huis" aan de andere. De "Suisse" werd over het algemeen belast met het handhaven der orde in de kerk en ging persoonlijk de geestelijkheid vooraf in de processie. Slechts bij hoge uitzondering viel hem de rol ten dele die zijn voorganger de "hondenslager" te vervullen had namelijk het uitdrijven van de honden uit de kerk. Hondenslager of hondenfurrelere, hondenknutter of hondenmepper zijn, evenals hondengeeselaer, benamingen die wel eens als scheldnaam hebben gediend om de "Suisse" te bespotten.

Ik ontmoette op den "ehwe maort" regelmatig mensen van "Tseleskest". We spraken over het een en het ander, vooral over boeken maar ook over al hetgeen in onze goede oude Gentsche Stede gebeurt en over de wijze waarop sommige stadsgezichten verminkt worden en voor altijd verloren zijn gegaan.

Tot mijn niet geringe verbazing vond ik op den "ehwe mort" ook nog een "Handleiding bij de studie van het klassieke Sanskriet" door Dr. A. Scharpé "Leeraar aan het Koninklijk Atheneum te Berchem, Aspirant N.F.W.O. 1943 N.V. de Vlaamsche Drukkerij Leuven". Wie zou zo iets verwachten?

Het waren mooie jaren op "den ehwe mort" maar helaas ze zijn voorbij. De herinneringen en de boeken zijn echter gebleven en dat is belangrijk, zeer belangrijk zelfs. Toch hopen we ooit nog eens naar dat aantrekkelijk oord terug te keren en er enkele oude vrienden te ontmoeten.

G. BROGET

BIBLIOGRAFIE

14. Een hoekje van Zuid-Vlaanderen.
15. Journal des Flandres, Gent Impr. d'Edm. Baucarne, R. Lippens Imprimerie, rue Près de St. Bavon n° 16.
16. Bertrand J. Recueil de Chansons Populaires - aux 100.000 Chansons E.V. Pasque éditeurs Charleroi.
17. Dr. J. Vercoullie: De Taal der Vlamingen, S.V. Centrale Boekhandel Breidelstraat 2 Brugge.
18. Vlaamsche Mengeldichten P.J. Reniers 1843.
19. "The Butlers Story" by Arthur Train 1929.
20. "Heritage of the River" Muriël Elwood.
21. Catalogo van de Vrijzinnige Werkmansbibliotheek.
22. Clubcodex Liederboek S.K. Gent.
23. Karel Van De Woestijne: Het Bergmeer.
24. Prof. P. De Keyser: Folklore en Onderwijs.
25. L. De Koninck: Galerij van Vaderlandsche Tafereelen.
26. Heemkundig Handboekje voor de Antwerpse Randgemeenten.
27. Br. A. Scharpé: Handboek van het Klassieke Sanskriet, N.V. de Vlaamsche Drukkerij, Leuven.